

2020-03-18

Infrastrukturfrågor, TU7, Jens Holm (V)

Efter den situation med virusspridning av Covid-19 som vi just nu är mitt uppe i kommer säkert många kloka slutsatser dras om vårt samhälle. Vi diskuterar nu Trafikutskottets betänkande TU7, Infrastrukturfrågor, och en slutsats som vi nog redan nu kan dra är att fungerande infrastruktur och transporter är helt fundamentalt i vårt moderna samhälle. Men vi behöver också ställa oss frågor kring vårt beroende av transporter och om det inte har gått lite väl långt. Idag har vi ett godstransportsystem som är uppbyggt kring *just in time*-principen. Inga lager finns längre, de finns på våra motorvägar. Allt ska levereras så nära konsumtionsögonblicket som möjligt. Transporter kostar väldigt lite, därför kan vi kosta på oss att ha dessa rullande lager på våra motorvägar.

Idag ser vi att priset för detta är mycket högt. Vi från Vänsterpartiet har tidigare kritiserat *just in time*-ideologin för att den försämrar villkoren för anställda i yrkestrafiken och leder till stora utsläpp av växthusgaser. Nu ser vi också att vår sårbarhet ökar. Inga lager av läkemedel, skyddsutrustning, livsmedel och andra förnödenheter leder till tomma hyllor. Alla som försökt att köpa en andningsmask eller handsprit vet vad jag talar om.

Jag tycker vi ska ha med oss det perspektivet när vi diskuterar vilken infrastruktur som vi vill ha i vårt land. Kanske blir den här krisen slutpunkten för *just in time* och superbilliga transporter. Gott så. Låt oss planera för ett transportsystem som är mer samhällseffektivt och som fullt ut integrerar transporternas påverkan på miljön och klimatet. Vi lägger årligen tiotals miljarder kronor, i den nationella planen på tolv år 700 miljarder kronor, på utbyggnad och upprustning av främst vägar och järnväg. Dessa investeringar är otroligt viktiga och pengarna kan användas bättre än vad som föreskrivs i innevarande infrastrukturplan.

Vi i Vänsterpartiet delar helt Klimatpolitiska rådets skarpa kritik av regeringens infrastrukturpolitik, nu senast upprepad i den granskningsrapport rådet gjort av regeringens klimathandlingsplan. Regeringen utgår inte från vårt klimatmål om minskade utsläpp, för transportsektorn – 70 procent till 2030 – utan utifrån prognoser om ökad vägtrafik. Det är förstås bakvänt och är ett av skälen till varför utsläppen från transportsektorn inte minskar i den utsträckning de borde. Bygger man ut vägkapaciteten kommer man också att få ökad vägtrafik och med det ökade utsläpp.

Därför vill vi i Vänsterpartiet att regeringen reviderar den nationella infrastrukturplanen så att den tydligt utgår från klimatmålet om minskade utsläpp från transportsektorn. Det skulle bli en plan där betydligt mycket mer pengar läggs på järnvägen och utbyggd cykelinfrastruktur. Gällande cyklingen, är det inte beklämmande att vi har en regering som slår sig för bröstet med sin cykelstrategi, men av de 700 miljarderna i nationell plan är mindre än två miljarder avsatta till utbyggnad av cykelinfrastruktur. De enda två namngivna cykelinfrastrukturobjekten (Märstastråket, Täbystråket) ströks av regeringen när man tog fram infraplanen.

Med en infrastrukturplan som utgår från klimatet torde nya vägprojekt som Tvärförbindelse Södertörn bli en omöjlighet. Tvärförbindelse Södertörn ska byggas här i Stockholmsregionen några mil söderut från där vi står nu, kommer att kosta minst elva miljarder kronor och leda till ökad biltrafik och ökade utsläpp. Det är därför som ex vis Naturvårdsverket och en samlad miljöorganisation avfärdar bygget. Jag är lite förvånad över att det bara är Vänsterpartiet som tydligt säger nej till Tvärförbindelse Södertörn bland de politiska partierna. MP och C, som vill kalla sig för gröna partier – varför lägger ni er platt för miljardrullningen till bilismen?

På tal om infrastrukturutbyggnad. Jag är frustrerad över att det talas så mycket om att hela tiden bygga *nytt*, men mindre om att hushålla bättre med det vi har. I infrastrukturplaneringen har vi ett viktigt verktyg som brukar kallas *fyrstegsprincipen*, lanserat av dåvarande Vägverket i slutet av 1990-talet. Fyrstegsprincipen används aktivt av bl a Trafikverket och innebär att förändringar i trafiksystemet ska prövas stegvis med syfte att uppnå ett hållbarare transportsystem. Som namnet indikerar består fyrstegsprincipen av fyra delar, där *steg ett* och *två* handlar om att vidta andra åtgärder istället för att bygga nytt. Det kan handla om att förändra människors beteende genom att främja mer kollektiva resor, gång och cykel. Avgifter, skatter, information, hastighetsbegränsningar, IT-lösningar är andra exempel på steg ett och två-lösningar. De två andra delarna, *steg tre* och *fyra* handlar om att bygga om eller bygga helt och hållet nytt. Alltså att kapaciteten ökar. De stegen ska användas endast när steg ett och två är uttömda. Men precis som både Klimatpolitiska rådet och Riksrevisionen har konstaterat finns det ett ensidigt fokus på steg tre och fyra hos regeringen och Trafikverket. Att tillämpa insatser för minskat eller annorlunda resande är nedprioriterat av Trafikverket och regeringen. Ett av skälen till detta är att Trafikverket anser att de saknar mandat att finansiera steg ett och tvååtgärder. Det är helt ohållbart.

Regeringen bör därför förtydliga för Trafikverket att de ska arbeta mer aktivt med första steget i fyrstegsprincipen som handlar om att lösa brister genom sänkt efterfrågan eller överflyttningar mellan trafikslag. Regeringen måste också säkerställa att det finns möjlighet till statlig medfinansiering till steg ett och tvååtgärder i länsplanerna och i den nationella infrastrukturplanen. Bifall till reservation 33.

Om det är något vi kan lära oss av den kris vi nu är inne i så är det att inte förlita oss på ett överflöd av billiga transporter. Det är alltid någon som betalar transportens pris; yrkesföraren, vår miljö eller vår sårbarhet. Därför är det hög tid att bygga ett hållbart transportsystem. Och det gör vi tillsammans. Lösningarna stavas: Mer kollektivtrafik, järnväg, sjöfart, gång och cykel – mindre nya motorvägar och flygplatser. Mer smarta transportlösningar inom fyrstegsprincipens ram.